

som paa, at dettes Hjelmtegn ifølge det originale Adelsbrev ikke er to Sølv-Vesselhorn, som i Adels Lexikonnet og Danmarks Adels Aarbog angivet, men derimod to Sølv-Vinger.

Kalenderen er indbundet i et smukt komponeret Bind, der paa Forsiden er prydet med det svenske Vaaben, udført af en heraldisk Mesterhaand saa flot og stilfuldt, at det endog stiller de smukke Billeder inden i Bogen i Skygge.

**Thiset.**

---

**Max Pappenheim: Die altdänischen Schutzgilden.**

Ein Beitrag zur Rechtsgeschichte der germanischen Genossenschaft. Breslau 1885. X + 516 SS.

Retslivet i Danmarks Middelalder har ikke været rigt paa Dannelser af social Natur eller Sammenslutninger til almindeligere eller særlige Formaal mellem Medlemmer af de enkelte Standsklasser; ja selv naar saadanne vitterlig have fundet Sted, er det kun ubetydelige Spor, de have efterladt sig i vore Kilder. Imidlertid kan vort Land paa et enkelt Punkt fremvise en Udvikling, som altid har vakt Opmærksomhed og været anset for lærerig ogsaa for Opfattelsen af Udviklingen i Udlandet, nemlig Dannelsen af de gamle Kjøbstadgilder. I denne Henseende ere vi Danske tillige saa heldige at have bevaret de gamle, højst lærerige Skraaer, som tegne et saa omstændeligt og interessant Billede af Fortidens Samliv. Det er derfor grumme naturligt, at fremmede Forfattere og særlig Tydske, som have indset disse Kilders Rigdhed ogsaa for de parallelle Dannelser i deres eget Land, have skrevet større Bøger herom. Saaledes forfattede Wilda sit bekjendte, af det kgl. Danske Videnskabernes Selskab prisbelønnede Skrift „Das Gildenwesen im Mittelalter“ (1831), og nu har Privatdocent ved Universitetet i Breslau, Dr. Max Pappenheim skrevet det ovenanførte, omfattende Værk, hvis

Undertitel netop betoner, at Bogen skal give almindelige Bidrag „zur Rechtsgeschichte der germanischen Genossenschaft“<sup>1)</sup>.

Og hvorfor ere de danske Gildeskraaer da saa lærerige? Dr. Pappenheim har i Fortalen netop betonet Grunden hertil, nemlig fordi talrige danske Bymenigheder opstod paa en Tid, da den almene Sikkerhed krævede en nøje Sammenslutning af Stædernes Befolkning, medens paa den anden Side Traditionen fra den hedenske Fortid endnu var saa levende, at man af denne kunde tage Formerne for denne Sammenslutning. Dette er nu netop det nye og ejendommelige i Dr. Pappenheims Bog, at han vil knytte Gildedannelsen til et af Oldtidens bekjendteste og ejendommeligste Instituter: det svorne Fostbroderskab. Her ville vi nu strax bemærke, at Sprogbrugen i Dansk volder Besvær ved Behandlingen af dette Emne, saa at endog den tyske Forfatter har lettere ved at bevæge sig i sit Modersmaal. Allerede Oldtidens Sprogbrug var vildledende. Den ældre Gulathingslov c. 239 betegner saaledes som Fostbrødre „to der ere opfødte sammen og have drukket samme Bryst“; kort i Forvejen har den omtalt Edsbrødre, hvorved jo forstaas saadanne, som ved højtidelig Ed have tilsvoret hinanden Fostbroderskab, hvad der jo imidlertid i saa mange andre Kilder betegnes som sverjast i fóstbrœðralag. Saaledes har Ordet Fostbroder i gamle Dage en dobbelt Betydning; jeg skal i det Følgende dog alene bruge det om den svorne Broder. I Dr. Pappenheims Bog som i det Hele i moderne Tydsk kaldes en Fostbroder Blutsbruder, idet der derved sigtes til, hvorledes de Sværgende ved at lade Blødet rinde i den samme Grube i Jorden havde ladet selve Blødet betegne deres nye Slægtskab. Om denne Benævnelse kan kaldes heldig, er vel tvivlsomt, eftersom jo dog ellers Blod, halv Blods, fuld Blods osv. benyttes til Betegnelse for de naturlige, ikke de fingerede Tilstande. Et andet Ord, som volder Vanskelighed, er selve Navnet Gilde, der jo baade betyder Broderskab og Drikkelag

<sup>1)</sup> Her bør ogsaa mindes om de to til Vejledning ved Forstaaelsen af vore Gilder og vore Laug saa ypperlige Skrifter: L. Brentano, Die Arbeitergilden der Gegenwart: Otto Gierke, Das deutsche Genossenschaftsrecht.

(das Gelage). Endelig har Wilda indført i Tydsk Navnet Schutzgilden som Betegnelse for de ældre, til gjensidig Beskyttelse for Liv og Ejendom oprettede Gilder, bl. A. som Modsætning til de senere Haandværks- og Kjøbmandsgilder; vi have ikke i Dansk en Betegnelse, der svarer hertil.

Allerede Kofod Ancher, men især Wilda have i disse gamle Gilder troet at finde et hedensk Element, idet de festlige Sammenkomster formentlig ligesom fortsatte de gamle Drikkelag til Gudernes Ære. Imidlertid holdtes jo i Oldtiden festlige Lag i højst forskellige Anledninger, og der maatte vel fordres en nærmere Paavisning af, hvilken enkelt Art Fest der havde dannet Grundlaget for de senere Gilder. Desuden vare Festerne indenfor Gilderne jo dog væsentlig kun et Vidnesbyrd om det iøvrigt bestaaende Broderskabsforhold, hvis andre Rettigheder og Pligter vare af langt dybere og mere indgribende Betydning for Opfattelsen af Gildets Karakter. Wilda havde da ogsaa som et andet og vigtigere Element, der havde affødt Gildevæsenet, henpeget paa den kristne Tanke om et almindeligt Broderskab mellem alle Mennesker, under hvis Paavirkning man var bleven tilskyndet til at oprette broderlige Foreninger af Medlemmer, der edelig forpligtede sig til stedse beredvillig og gjensidig Hjælp til at kunne opnaa eller beskytte deres saavel timelige som evige Velfærd. Kun i Formen var noget af den gamle Hedenskab bevaret, medens Aanden i Foreningerne helt var af kristelig Natur. Imidlertid kunne — som Forf. af det foreliggende Skrift udvikler det — de Bestemmelser i Gildernes Skraaer, som man særlig har betegnet som kristelige, henføres til to Klasser, nemlig saadanne, der gaa ud paa at ære en Helgen som Gildets Patron, og dernæst saadanne, hvor den broderlige Understøttelsespligt er bragt til Anvendelse paa specielt kristelige Forpligtelser. Hvad den første Art Pligter angaar, kan Tilknytningen til Hedenskabets Tid vel ikke være tvivlsom. Den Skik i Oldtiden ved Festerne at tømme et Bæger, et Minne for Odin, Thor eller andre Guder synes ligefrem fortsat i Gildeskraaernes Regler om Æresbægerne for Helgene, hvad der t. Ex. synes fremgaa af Reglen i Skraaen for St. Eriks Gilde i Kallehave art. 48:

„Dette er Lov for St. Eriks Brødre om Minnæ. Først skal man synge St. Eriks, derpaa vor Herre Frelsers og derefter Jomfru Mariæ Minnæ. Og ved alle disse tre Minner bør Brødrene siddende modtage deres Bægere, og efter at Enhver har faaet sit Bæger, bør de samtidig rejse sig og begynde at synge Minnæt.“

Hvad nu de Regler angaar, der betegnes som særlig kristelige, saaledes at følge Broders Lig til Jorden, at ofre til Sjælemesse for ham, at bivaane visse kirkelige Fester osv., da bør man lægge Mærke til, at disse allerede i Følge den Plads, paa hvilken de ere optegnede i Skraaerne, synes at være de senere tilkomne og mindre vigtige; de ere anbragte i Slutningen af Skraaerne (altsaa paa den Plads, hvor nyere Tilføjelser til Statutterne i Reglen findes), og de fremtræde i en mindre udførlig Skikkelse, medens derimod de ikke-kristelige Regler findes omhyggelig behandlede strax i Begyndelsen. Overtrædelse af saadanne Bestemmelser medfører desuden i Reglen kun en mindre Bøde paa nogle Ører, medens den haarde Straf som Niding tillige med Udstødelse af Gildet er foreskrevet for den, der t. Ex. ikke hjælper den flygtende Broder, som har begaaet Drab, ligesom en Bøde paa 12 Mark rammer den, der har noget som helst Fællesskab med en Mand, som har dræbt en Broder. Endelig ere jo netop særlig ejendommelige for alle ældre Gilder de indgaaende Bestemmelser om, hvorledes Gildebødre skulle hævne Drab af en Udenforstaaende paa en Gildebøder, og hvorledes de skulle beskytte Broderen, der er bleven Drabsmand, for den truende Hævn, hvilket vanskelig vil kunne siges stemmende med Kristendommens Lære, saalidt som den Regel er det, der tvinger Broderen til for visse Fornærmelser at skulle søge Oprejsning eller Hævn, om han ikke vil „miste Brødreskab“. Saaledes synes mange Forhold bestemt at pege paa Gildernes hedenske Oprindelse.

Biskop Münter havde i sin Kirkehistorie (1823) fremsat den Antagelse, at Gildet skulde stamme fra de mellem enkelte Mænd indgaaede Fostbroderskaber, hvilke efter Haanden skulle have omfattet Flere. Som mere end en Gisning fremtræder det dog ikke hos Münter; først Dr. Pappenheim har under-

søgt Sagen nøjere og belyst den paa en alsidig og grundig Maade, idet han bestemt hævder, at vi her netop have Gildernes oprindelige Udspring. Af de mange Punkter, som han fremdrager, skulle vi nævne følgende.

I Gisle Surssøns Saga fortælles om, hvorledes nogle Mænd svor sig i Fostbrødreleg. De udskar af Jordens Grønsvær en lang Strimmel, som de rejste i Vejret, saaledes at Yderenderne bleve fast ved Jorden; derpaa gik de under denne Bue, ridsede sig til Blods i Haanden og lod Blødet flyde sammen i den Jord, som var kommet frem under det borttagne Grønsvær; endelig faldt de paa Knæ og svor en Ed om, at Enhver af dem vilde hævne den andens Død. I andre Kilder beskrives denne Cæremoni paa omtrent lignende Maade, og hvad dens Forstaaelse angaar, kan der vist kun rejses Tvivl med Hensyn til Gangen under Grønsværbuen; de andre Momenter betegne aabenbart symbolsk Oprettelsen af et Broderforhold. At ville forstaa denne Gang som et Tegn paa den Sværgendes Ydmygelse for Guderne eller som en til Bekræftelse paa Eden æsket Gudsdom (saaledes at et eventuelt Brud paa Eden skulde medføre Jordens Sammenskriden), hvilke Tydninger ere fremsatte af tidligere Forfattere, er vel mindre rimeligt, hvorimod den Forstaaelse, som Dr. Pappenheim fremsætter, synes naturlig, at nemlig ved de Sværgendes samtidige Gang gennem Buen anskueliggjøres den nye Fødsel, hvorved der af Moderjorden fremgaar det nye Broderpar<sup>1)</sup>. Saaledes synes i alle Dele af denne Cæremoni Tilblivelsen af et Broderskab symbolsk fremstillet. Nordboerne have aabenbart fra Oldtiden af haft en Anskuelse om et saadant ved en symbolsk Nyskabning tilvejebragt broderlignende Forhold. — For de Mænd der saaledes vare blevne Edsbrødre (eiðbrøðr) eller svorne Brødre (svara-brøðr) gjaldt som Hovedpligt, at de skulde hævne hinandens Død. I Følge Saxo optræder saaledes Hamlets Svigerfader som den, der vil hævne paa Hamlet det Drab, han har begaaet

<sup>1)</sup> Jeg henleder Opmærksomheden paa, at der i den omtrent samtidig med Dr. Pappenheims Bog udkomne „Kort Udsigt over det philologisk-historiske Samfunds Virksomhed 1884—1885“ (trykt som Manuskript for Samfundets Medlemmer) findes nogle Op-

paa sin Stedfader, „idet hine fordum gjensidig havde tilsvoret hinanden, at den ene skulde være den andens Hævner“, og Hugne og Hidin tilsværge hinanden, at den af dem, som omkom med Sværd, skulde have en Hævner i den anden; netop paa samme Maade læses i Thorstein Vikingssøns Saga: „de svore da Ed, at Enhver skulde hævne den anden, hvis han blev dræbt med Vaaben“.

Kaste vi nu et Blik paa de ældste Gildeskraaer, ville vi bemærke, hvorledes Gildemedlemmerne ikke alene benævnes Brødre, men endog hyppigt sorne Brødre, *fratres conjurati*. Fremdeles er det karakteristisk, at den sjællandske Krønike i sin Fortælling om Kong Nielses Drab betegner Gildet i Byen Slesvig som *hezlagh*, hvilket rettest bør forstaas som dannet af Stammen *het* i at *heita*, sværge, og *lagh* (*Samfund*); jfr. hvorledes det i Bjarnar saga *Híttdælakappa* udtrykkelig siges, at Fostbroderen „er *heitbundinn* at *hefna* Bjarnar“. Saaledes betegner altsaa denne Krønike Gildet som det svorne Lag. Krøniken meddeler fremdeles, at „Gildebrødrene ikke undlade at hævne sig paa den, som har paaført nogen af dem Skade eller Død“, og betoner saaledes Hævnpligten, som vi jo ogsaa kjende fra saa mange Skraaer. Her kan tillige nævnes, at det jo er en staaende Regel i Gildelovene, at Brødrene skulle yde Bistand ved en Broders Ligfærd; men en saadan Pligt paahvilede allerede Fostbroderen. Da Thorgrim hørte om sin Fostbroder Vesteins Død — staar der i Gisle Surssøns Saga c. 23 —, sagde han: „nu er den Mand død, hvem vi alle ere skyldige at vise Hæder, og hvis Jordefærd vi bør varetage paa det prægtigste, idet vi lægge ham i Høj“. Da Aran og Asmund sværge sig i Fostbroderskab, tilsige de hinanden udtrykkeligt — i Følge Egils og Asmunds Saga c. 6 —, „at den, som levede længst, skulde kaste Høj efter den Anden

---

lysninger af Kr. Nyrop om en hos forskellige Folkeslag forefunden Tro paa en symbolsk Nyskabning som Middel mod Sygdomme (S. 99 f.); de beskrevne Cæremonier minde i høj Grad om Gangen under Grønsværstrimlen. Pappenheim fremhæver Tanken om Jorden som Moder, Kr. Nyrop mere den ydre Lighed med Fødselsakten.

og lægge saa meget Gods deri, som ham syntes passende; derefter skulde den Længstlevende sidde tre Nætter i Højen hos den Døde, og siden drage bort, hvis han vilde“.

Den Indvending, som Wilda havde fremsat imod at hidlede Gildet af Fostbrødrelandet, at dette i Følge sin Natur kun kunde indgaas mellem to Personer, imødegaaer Dr. Pappenheim ved at henvise til, hvorledes Gisle Surssøns Saga beretter, at Thorgrim, Gisle, Thorkel og Vestein samtidig indgik Fostbroderskab i Fællesskab, ligesom ogsaa Gullthores Saga lader ikke mindre end 9 Mænd sværge sig i Fostbrødreland. Naar man plejer at anføre Jomsvikingeforbundet som et Slags første Trin i Gilderne Udvikling, da billiger Forf. fuldkommen denne Opfattelse, men dette Samfund turde da foruden at pege frem mod Gilderne ogsaa vise tilbage til Fostbroderlandet, idet der netop af hver indtrædende Viking fordredes hvad der var Fostbroderens Hovedpligt, at han skulde sværge at ville hævne enhver Kammerats Død, som om det var hans egen Broder. Endelig er man vist tilbøjelig til at tænke sig Antallet af Medlemmer i et Kjøbstadgilde altfor stort; saaledes kan efter Forf.'s Beregning Flensborggildet i det 13de Aarh. næppe have talt synderlig mere end 30 Brødre.

Nogen Vanskelighed ved den saaledes begrundede Hidlelse af Gildet kunde den Omstændighed medføre, at Gilderne ogsaa talte Søstre blandt Medlemmerne. Imidlertid er det jo klart, at netop de Regler, som udgjøre Gildeskraaernes egentlige Kjerne, saaledes Deltagelsen i Blodhævn og Medhjælp af Sværgende ved Afgjørelsen af Retstvist, i Følge Sagens egen Natur ikke kunne vedkomme Søstrene.

Skjønt Kvinderne delagtiggjordes i Gildet, var deres Stilling aabenbart indenfor dette dog af en hel anden Natur end Mændenes. Det er saaledes ret betegnende, at de ikke benævnes som svorne Søstre, og de indtage i det Hele indenfor Gildet den tilbageholdne Stilling, som var dem tildelt i det almindelige, borgerlige Liv. De Regler, som Skraaerne indeholde om Kvindernes Deltagelse, angaa dels Overholdelsen af god Orden ved Sammenkomsterne, hvilke jo ere selvskrevne, naar først Kvinderne have faaet Adgang til Gildet, dels For-

skrifter om Hjælp i speciel kristelige Anliggender; men det ligger nær at antage, at kirkelig Indflydelse har indbragt disse i Skraaerne, efter at de gamle hedenske Forbindelser vare omdannede i kristelig Aand. Fremdeles ses det af Statutterne, at Kvinderne ikke deltog i Gildets raadgivende eller besluttende Forsamlinger, men kun i de festlige Lag. Man kan saaledes vist have Ret til at antage, at ligesom Kvinderne ikke havde nogen politisk Ret indenfor Gildet, saaledes repræsentere de heller ikke et Element, som oprindeligt har været forefundet i det.

Saaledes omtrent begrundes Forf. sin Opfattelse af Gildernes Herkomst. Den er skreven med megen Omsigt og en mærkelig sindig Fordyben i Stoffet; Forf. bevæger sig kun langsomt frem mod sit Maal, stadig prøvende Beviserne for og imod. Selv om man ikke paa hvert Trin kan være enig med Forf., føler man sig dog beriget ved Læsningen af hans Studier. Personlig er jeg tilbøjelig til at tro, at Forf. netop har fundet den rette Tydning; det synes i hvert Fald ikke at kunne betvivles, at det er lykkedes ham i en stor Del Henseender og sikkert ogsaa i Totaliteten at godtgjøre Gildernes hedenske Oprindelse, og for saa vidt han henviser til Fostbroderskabet som Gildets egentlige Grundlag, synes han ogsaa her at have fundet et Institut, der har saa mange Ligheds-punkter med Gildet, at dette bør betragtes som en videre Udvikling eller Fortsættelse deraf.

Forf. gaar derefter over til at omtale Gildets Forhold til Bymenigheden, en Side af Gildernes Væsen, som naturligvis ikke lader sig forklare af Fostbroderforholdet. Han peger her hen paa, hvorledes Danmark indtager en Særstilling med Hensyn til Uddannelse af Gilder i Modsætning til de andre nordiske Lande, idet vi fra Island slet ingen Efterretning have om Gilder, fra Norge kun en enkelt Gildeskraa og i øvrigt ingen Oplysning om, at Gilderne her have spillet nogen syn-derlig Rolle; det Samme gjælder for Sverrigs Vedkommende. Dette staar sikkert i Forbindelse med en anden Egenhed ved Udviklingen i Danmark. Gilderne vare nemlig et særligt for Byerne ejendommeligt Institut; de omtales saa godt som slet



ikke paa Landet, og Jydske Lov II 114 lader for Byernes Vedkommende Gildebødres Ed fremtræde som parallel med Landboernes Nævn af Slægten (næfnd i kyn). Nu havde imidlertid allerede tidlig Kjøbstadvæsenet i Danmark naaet en rig og ret frodig Udvikling i Modsætning til de andre skandinaviske Lande. Men netop ved at denne Udvikling indtraf paa en Tid, der laa de hedenske Tilstande saa nær, blev det muligt, at et saadant Institut som Fostbroderskabet, kunde blive medbestemmende for de Former, under hvilke Bysamfundet uddannede sig og hvor det gjaldt om at knytte alle de enkelte til Byerne indflyttede og ikke ved noget bestaaende Baand sammenhørende Elementer til hinanden paa en Maade, der svarede til Slægtens naturlige Samliv paa Landet.

Men vi kunne ikke udførligere redegjøre for Bogens øvrige Indhold; vi skulle kun anføre, at Forf. i de følgende Paragrafer dvæler ved Gildets Forhold til Slægten, ved Forstaaelsen af *summum convivium* og *høgæstæ lag* og ved Gildernes Alder. I anden Bog gaar han derefter over til at behandle de sex bevarede Skraaer fra de gamle, danske Helgengilder, hvis Alder han bestemmer, ligesom han i et Tillæg til Bogen meddeler Texterne til disse Skraaer i en ny og recenseret Udgave efter de originale Kilder; de danske Texter ledsages af en tydsk Oversættelse. Skraaen for St. Knuds Gilde i Flensborg [maa være affattet efter 1284, men dens enkelte Artikler kunne godt skrive sig fra ældre og meget forskellige Tider, ja nogle maa endog sættes tilbage før 1200; Skraaen for Knudsgildet i Odense er redigeret paa Erik Plovpenning's Tid, og Skraaen for Knudsgildet i Store Hedinge er affattet 1256. Den for Eriksgildet i Kallehave gjældende Skraa er affattet i Tiden 1266—1300, og den for Knudsgildet i Malmø c. 1300. Endelig maa til Kredsen af danske Gildeskraaer ogsaa regnes Skraaen for Knudsgildet i Reval fra c. 1300.

I tredje Bog gaar Forf. over til at redegjøre for de gamle Gilders Forfatning og Embedsmænd, deres Fester og Stævner, Medlemmernes Indtræden i Gildet og Udelukkelse af det, deres Ret til at dømme Brødre og Tvangsmidlerne mod

de Dømte. Derpaa behandler han saadanne Forseelser og Forbrydelser imod almindelig Lov og Ret, som begaas af Gildebødre mod hinanden, og endvidere de Gildebøderens særlig paahvilende Forpligtelser til at yde Bistand eller Retsbistand og Forsømmelserne herimod. Kort sagt — dette omfattende Arbejde søger at redegjøre for Gildernes hele Indretning og Virkemaade, og Forf.'s grundige Kjendskab til de nordiske Kilder og de gamle nordiske Sprog<sup>1)</sup>, hans træffende Kritik, og solide Redegjørelse for alt hvad der vedrører dette Emne, sikre denne Bog en blivende Plads som en vigtig Kilde til Oplysning om Retsorden og Samfundstilstande i de første Aarhundreder efter Kristendommens Indførelse.

<sup>1)</sup> Netop fordi Forf. ellers er saa kyndig i det gamle Sprog, undrer man sig over hans besynderlige Tydninger af Flensborgskraaens art. 11: Mathen vare ey so mannyg brothær hos, ens til logh burdes, tha stær thæt til hanym, af han vil bithæ ælder se logh af thæm, thær uden gilde æræ. Tilfældet er dette, at der ikke paa Gildestævne møder saa mange Brødre, at Ed ved Mededsmænd kan afgives; i saa Fald staar det til Klageren, om han enten vil vente eller tage imod, at den Sværgende kalder Folk udenfor Gildet til Mededsmænd. Efter først grumme vidtløftigt og besværligt (S. 287—88) at have tolket bithæ som transitivt Verbum med logh som Objekt og at have forstaaet bithæ som at byde (biuthæ, bjōða), forkaster Dr. Pappenheim i en Tilføjelse til sin Bog (S. 515) denne sidste Tydning og tolker det som at bede (biðja), men stadig som styrende logh; han har rent overset den eneste rimelige Forstaaelse af bithæ som det intransitive Verbum at vente, at bie, der er saa almindeligt i gammelt Dansk (oldnordisk: biða). Ved denne Tolkning opnaar man desuden at Udtrykket „se logh“ bliver anvendt om den, der modtager eller hører Eden af den Edspligtige, hvilket Forf. netop angiver for at være den sædvanlige Sprogbrug. — Temmelig selvmodsigende forekomme mig Bemærkningerne S. 73 om Ordet Witherlogh; men herom henviser jeg til Udviklingen i Normannerne IV, 127 f., jfr. Wimmer, Navneordenes Bøjning i ældre Dansk S. 37. — I Forklaringen af Skjældsordet Heriensøn følger Forf. (S. 365) Schlyter, saaledes at dette egentlig skal betyde en Odins Søn (Herjan er et af Odins Tilnavne), medens det dog senere ved Misforstaaelse er bleven til Horesøn. Imidlertid har Bugge 1883 i Grundtvigs Udgave af Danmarks gamle Folkeviser IV, 752, (jfr. I, 250, III, 26, 788 f., 908 f.) paavist, at i Nedertysk herjen-

Hvad Bogens Stil og Form angaar, ville danske Læsere maaske finde, at det ikke er nogen let læst Bog. Den tydske retshistoriske Sprogbrug falder nu engang lidt tung for Ikke-Fagmænd, og denne Bog har desuden en vis Omstændelighed i Udviklingen. Dette skyldes ikke nogen Uklarhed hos Forf., men snarere hans Bestræbelse for at udtømme Emnets Enkeltheder. Man kan bebrejde Forf., at han har indladt sig i en Del Polemik, som ikke var fornøden, idet han burde stole paa, at Læserne dog selv havde en Del Kritik rede, og han burde have udskudt flere af sine Undersøgelser til særlige Excuser, hvorved Overblikket over selve Hovedsagen i Beviset eller Udviklingsgangen vilde være bleven lettere. — Imidlertid er det vist, at Forf.'s Arbejde bærer Vidnesbyrd om et betydeligt Talent til at behandle Emner, ved hvilke det gjælder om at trænge ind i et Stof, til hvis Belysning der kun foreligger et begrænset Materiale. Paa en Kritik af Bogens Enkeltheder skal jeg ikke komme ind, saa meget mere som de Emner og Forhold, som Bogen omhandler, ere af saa mangfoldig Natur; Læserne ville i et Sagregister finde et nyttigt Hjælpemiddel ved Bogens Brug. Jeg skal varmt anbefale det omfattende Arbejde til danske Læsere og særlig til dem, som studere vor Middelalders mørkeste Tider og dér ofte støde paa det lige saa mærkelige som interessante danske Gildevæsen.

**Johannes C. H. R. Steenstrup.**

---

sone, hergensone, var et almindeligt Skjældsord, der betød Søn af en Hore (Herje), og at dette Ord efter al Sandsynlighed er vandret fra Tydskland til Norden, hvor dets Form kun svagt er bleven omændret under Indflydelse af Herjans-sonr. Denne Forklaring maa vinde end mere Bestyrkelse, efter at Kalkar i sin Ordbog til det ældre danske Sprog (v. herje) har paavist, at herje i flere gamle danske Kilder, saaledes hos Peder Laale, bruges om Skjøgen.

---